

ՏԻՏԱՆ

891.99

2-26

ԳՈՒՐԳԷՆ
ՀԱՅԿՈՒՆԻ

00302

UK

662-4R

0005

891.99
2-26

my. SHSUL

1001
2222

ՀԱՅԿԱՅԻՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ
С.С.Р.А. Публичная Библиот.
7/31. 1922
Имени Мясникова
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆՎԱՆ

ԳՈՒՐԳԵՆ
ՀԱՅԿՈՒՆԻ

20/6

Արտատպագրեան իրատունքը վե ա-
պանում է հեղինակին.

Տ Ի Տ Ա Ն

ԴԻԻՑԱԶՆԵՐԳՈՒԹԻՒՆ

37661 ա. հ.

662-42

21404-60

Ն Ա Խ Ե Ր Գ Ա Ն Զ

Գնա՛ր իմ Պօլէմ,
Ման եկ ամեն տեղ,
Մտի՛ր ամեն տուն, ամեն մի անկիւն,
Ուր էլ որ լինի,
Ով էլ որ լինի
Ու տես ամենքին։

Ով որ իր հալաւ քրտինքն է թափում,
Ով որ իր սղօք քրտինքն է լափում։

Գնա՛ր իմ Պօլէմ,
Դտի՛ր ամենքին։

Հնչի՛ր Դու նրանց հաւա՛րտ, յաղթական.
Հնչի՛ր Դու ազատ...

Կերտել եմ ես Քեզ—

Դարսքի ծնունդ
Իմ ըմբոստ Հոգու, իմ փայլուն Մտքի,
Իմ հզօր Կամքի
Անմահ Տաղանդով։

Հնչի՛ր իմ Պօէմ.

Կերտել եմ ես Զեզ—

Դարերի ծնունդ

Իմ յաւէտ անջինջ, կարմրատառ քլտնող

Աննման Դրշիս

Սուրբ Աշխատանքով:

Հնչի՛ր իմ Պօէմ.—

Ծնւել ես Դու իմ սուգ ու շիանից.

Ծնւել ես Դու իմ հասուն արգանդից.

Ծնւել ես եւ Դու անառակ կեանքից—

Դարերով կերտւած

Հսկա Զառարում:

Գնա՛ր իմ Պօէմ.

Ման եկ ամեն տեղ,

Մտիք ամեն տուն, ամեն մի անկիւն,

Ինչ էլ որ լինի,

Ուր էլ որ լինի,

Ով էլ որ լինի.—

Գնա՛ Դու անվախ, հաւարտ, յաղթական,
Գնա Դու ազա՛տ.

Դտիք ամեն քին,

Հնչի՛ր ամեն քին.—

Բոլոր սէրերից իմ սէրն է սիրուն,

Բոլոր սէրերից իմ սէրն է հսկա.

Այս երգն է անմահ:

Գնա՛ իմ Պօէմ,

Անհա՛ն իմ Պօէմ:

Դիւթական Քաղա՛ք.
 Երբ աշտարակից նայում եմ չորս կողմ
 Անթարթ հայեացքով,
 Հեռու եւ անծայր տարածութեան մէջ,
 Իմ ոտքերի տակ,
 Ու տեմնում եմ ես—
 Պուրակ ու այգի, պարտէզների մէջ,
 Դէպ անհուն ծառող, հորիզոններում,
 Արարժանների, հազիւ նշմարող,
 Բո նուրբ գծերը մշուշների մէջ—

Զգում եմ այնժամ,
 Որ թոյլ, մարդկային աչքերով չափել
 Օր աւուր ածող, լայնաստիւիտ, անեզր
 Բո մեծութիւնը,
 Վիթխարի Քաղա՛ք,
 Անգոր եմ, անգոր:

Վիթխարի Բաղա՛ք.

Եւք տեսնում եմ ես

Մարմար ու զրանիտ հսկա սիւներով
Պալատ—արքունիք, դղեակ ու ամրոց
Փայլի մէջ կորած.

«Մըրութեան տաճար»—եկեղեցիներ
Վառ զմբէթներով, գոռոզ ու փրուն,
Ոսկու եւ ուժի խնկարկումներով.

«Գեղեցկութեան բեմ»—թատրոնները՝ մե՛ծ,

Պալատների ցոփ, տուփալից սիրոյ

Եւ աշխարհակալ նաճումների

Դրատումներով.

Բրօնզէ կոթողներ եւ յուշարձաններ

Բռնակալների յաւերժցման համար.

Օթէլներ ու ցիրկ՝ եռուն կրքերի

Եւ անասնական բմբջամարտի վայր.

Համալսարան՝ պալատներին կից,

Երկրային կեանքի, տիեզերական

Գիտութեանն անհաս.

Մատենադարան՝ ցեցի կերակուր

Փռչոտ զրքերով.

Մուգէնեւ սին.

Կամուրջները յա՛ղթ.

Եւ կայարաններ, պօստ-հեռագրատուն,

Աշխարհը պատող լաբիրինթ ցանցով.

Բանտերը մա՛շյւ.

Բերդերը դաժան, աշտարակներով,

Խոժո՛ռ, յաղթանդամ,

Ժայռերի նման երկինք են ցցւած.—

Օ ես սարսափով,

Ես չնչին պիգմէյ, հեռու եմ փախչում:

Եւ զգում եմ ես,

Որ դարեր կանցնին

Ու օրեր կը գան,

Երբ Դու անելի հալարտ ու լաիրշ

Պէտք է ծառանաս երկնքի դիմաց.

Եւ քո ապագա ահռելի ուժը,

Վիթխարի Բաղա՛ք,

Այսօր իմ տկար ուղեղով արգել

Անգօր եմ, անգօր:

Վիթխարի Բաղա՛ք.
Երբ անցնում եմ ես
Ծաղկուն, ծառաշատ
Քո կանաչագարդ լայն փողոցներով,
Ու տեսնում եմ ես—
Աէրօպլաննե՛ր—օդում սալառնող,
Բիւր վէլօսիպէտ, կառք, մօտոցիկլէտ,
Աւտօմօբիլներ, էլէկտրաքարշեր.
Եւ շոգեկառքեր,
Հելիքօպտեր,
Ծրկաթուղիով առաջ սլացող.

Երբ լսում եմ ես—
Խաժամուժ կանչեր, ճիչեր ու սուլոց,
Գոռում ու զոչում, անդուլ աղաղակ,
Որոտից էլ խննթ դիւակաւն համերգ
Թնդում է ուժգին.

Զգում եմ այնժամ,
Խաժամուժ Բաղա՛ք,
Որ թոյլ զրիչիս տկար խօսքերով
Երգել քու ժխորն՝ տարերքին մըցող,
Անգօր եմ, անգօր:

Դիւակաւն Բաղա՛ք.
Երբ տեսնում եմ ես—
Շուկա եւ կրպակ ու վաճառատուն՝
Գանձերի մեհեան—աղօթատներ
Հսկա ջահերի լոյսով նկեղած.
«Ազատ առնւո՞ւր»—
Ալան ու Թալան.
Խարդախւած մթերք, գողութիւն ու սուտ,
Անդադար երգում՝
«Ասուած է վկայ»...

Եւ տեսնում եմ ես—
Գրպանները հաստ՝ վաճառականներ,
Ամեն կիրակի,
Երկիւղած, պարկեշտ,
Մոմեր են վառում սրբերի առաջ,
Աջամբոյր տալիս Բրիտոսի ծառա
Տէրտէր, վարդապետ, եպիսկոպոսին
Եւ սրբազնագոյն կաթողիկոսին,
Որ աղօթքներում,
Ոսկու հնչիւնով,
Սրանք «չերմեռանդ
Գթութիւն հայցին Ահեղ Արարչեց,
Քաւութիւն մեղաց» շարշի-քաղազին...

Ծրք տեսնում եմ ես—
 Թեթեւ վաստակի, կախարդիչ ոսկու
 Տենչերով հարքած,
 Բիրժա են վազում պարազիտ, մակլէր՝
 Դիւահար, անքուն,
 Փնտրող հայեացքով, խորամանկ ու նենգ.
 Բիրժայում անտես շարժում, եռ ու զեռ.
 Գերբնական ուժով աճող ակցիաներ...
 Գահավիժօրէն ընկնում են յանկարծ...
 Հրճանք ու սարսափ իրար յաջորդում.
 Այստեղ հրճանքից, այնտեղ սարսափից
 Խեղազար խմբեր.
 Օրէնքին հաճոյ թաւանի մրցում
 Ջէնիթին հասած.
 Ծոռն աժիօտա՛ծ...

Ծրք տեսնում եմ ես—
 Ամեն արդ ու զարդ,
 Ոսկին ու արծաթ, պլատին ու գոհար,
 Մարգարիտ, զմրուխտ, թանկագին ակնք
 Գանձերը բոլոր,
 Ամեն կողմերից
 Ոսկու կոտորուն՝
 Բանկերդ են հոսում.

Համայն նիւթեղէն, հոգեղէն կեանքի
 Հանգոյցը կնճռոտ
 Հզօր բանկերիդ սուր ճիրաններում.

Եւ տեսնում եմ ես—
 Գոռոգ արքաներ, իշխան, նախարար
 Բանկերիդ լակէյ.

Մարգլաճ, զինավառ, անեղ բանակներ
 Ամեն ժամ պատրաստ
 Բանկերիդ կամքով
 Վազելու ղէպի արնաներկ կոխ.

Եւ զոռ բանկերիդ նաւերը նսկա
 Լողոս եմ նետու,
 Աշխարհիս բոլոր ովկեանոսներուս,
 Դաւեր ու ինտրիգ, լիտի արշաւանք
 Դէպի գաղութներ.
 Արին-պատնարազ, անք ու սարսափ
 Բանկերիդ ծնունդ.
 Բանկերդ՝ վնուկ.
 Բանկերդ՝ վամպիր.
 Բանկերդ եմ իշխում աշխարհիս վրա.

Զգում եմ այնժամ,
 Դու վնուկ, վամպիր,
 Թալանչի Քաղաք,
 Որ իմ դողդոջուն տկար բազուկով,
 Ես հէգ վիրաբուժ,
 Բանաւ մի առ մի ու բուժել այսօր
 Մլանդակ մարմնիդ, այլանդակ հոգուդ
 Վէրքերը ժանրոտ,
 Անգոր եմ, անգոր:

Մլանդակ Քաղաք,
 Ոսկու կուտուն.
 Երբ տեսնում եմ ես—
 Ոճիր ու տերթօր-աջաբեկումներ.
 Եւ սրբազորմամ օրէնքի առաջ
 Անլուր կողոպուտ.
 Ուժը՝ իրաւունք.
 Բանտ, շղթա, արքոր, արին-կախողան
 Թոյլերի նամար.
 Դատարանը լոկ անամօթ կեղծիք.
 Խրիսպրուէնցիան՝ կեղեքման արեւատ.
 Խրաւագէտներն՝ մի մի խրտիչակ,
 Յաւիտեան սոփիստ,
 Բուժ, արծաթասէր եւ պնակալէգ,
 Վերին խաւերի գործիքները մուժ...

Եւ տեսնում եմ ես.—
 «Ինտելիգենցիան»...
 Ինժիներ, բժիշկ, գիտուն պրոֆէսոր—
 Անճար ու անգէտ.
 Շողորթիժ գրչի տխմար քննադատ.
 Անտաղանդ հոգու անյոյս բանաստեղծ.
 Բծնող դերասան. ու անյոյգ երգիչ.—
 Բոլորն իացկատակ.
 Եւ դեղին ժամերն ուրեքն անգոր...

Ծրք տեսնում եմ ես,
Անախճի Բաղաք,
Շուր, փայլ ու պծրանք, քո կեանքը շայտ,
Անվերջ թղթախաղ,
Քէֆեր ու խրախճանք,
Պարահանդէսներ,
Զեղխ ու անառակ,
Էլէկտրականութեան լոյսով հեղեղած
Գարեջրատներ, կաֆէ-ըէստօրան
Ծայրից-ծայր լեցուն այցելուններով,
Շամպայն ու լիկեօր հոսում են առատ
Աղբիւրի նման,
Արքով են անյազ
Ոսկու, արծաթի երկրպագուներ—

Ճաղատ գլուխներ, ընամիտ դէմքեր,
Սիֆիլիտիկներ,
Սափրած, լալտուն,
Քրտինք են հոսում,
Ճարպոտ աչքերով
Դիակաւ ժպիտ,
Անամական կիրք, տոփանք է եռում.

Կանայք զարդարուն
Ծւ անուշահոտ իւղերով օծւած,
Ունք, երես, շրթունք գոյներով ներկած.
Կուրծքերն հոլանի, թեւերը արծակ,
Կօկէտ ու կրքոտ
Դիւթում են ցինիկ.
Ու կանչում են հեզ... աչքով եւ ունքով.
Ու կանչում են ինձ...
Ու կանչում են ձեզ...

Ծւ անցնում եմ ես
Բանուկ փողոցի ասֆալտ մայթերով,
Ուր պոռնիկ կանայք,
Վաճառքի ելած,
Արծակ համարձակ կանչում են խռա՞տ...
Դէպի մօտակա անշուք համարներ—
Վաղւան ապրուստի կանխիկ վճարով,
Խրենք անզգա,
Յագուրդ տալու ինձ...
Յագուրդ տալու ձեզ...

Օ՛հ, զգում եմ ես
 Ու տեսնում եմ ես,
 Ո՛վ դու անառակ, շողշողուն Բաղա՛ք,
 Թէ ի՞նչ դիպական ուժեր կան քո մէջ:
 Ինչքա՛ն առատ թոյն
 Կաթիլ ու կաթիլ,
 Ամեն-ամեն օր
 Լեցնում ես դու իմ երակների մէջ:
 Իմ հոգին առողջ, իմ միտքը պայծառ,
 Իմ կամքը երկաթ—
 Մշուշն է պատում,
 Մշուշը փառքի, փայլքի, տոփանքի,
 Հեշտասէր կեանքի.
 Ու ես աննշմար,
 Թոյնովդ արբած,
 Թաղում եմ քիչ-քիչ քո նուրբ ոստայնի
 Թառուտ ցանցերում...
 Ու թտամ է ինձ,
 Որ խեղշտամ եմ ես,
 Որ էլ ինձ համար չկա մաքուր օդ.
 Որ թոյլ բազուկով, ես շնչին էակ,
 Փշրել ցանցերդ՝ դիպական, հօօր,
 Անառակ Բաղա՛ք,
 Անզօ՛ր եմ, անզօ՛ր:

Դիպական Բաղա՛ք.
 Երբ տեսնում ես—
 Բո չքեղ կրօնքից,
 Անշուք, բայց խրոխտ գործարանների
 Աշտարակածել ծխահաններով
 Ամպերի նման,
 Բուլա ու քուլա երկինք բարձրացող
 Ծուխ ու գոլորշին,
 Կայծերի խուրճեր,
 Թանձր շերտերով ծակատդ են կնճռում.
 Ու այնպէս անվախ
 Անձրեւ, կեղտ ու միւր
 Թքում են վերից փարսեղ դէմքիդ.
 Եւ ցնծում ես դու.
 Ու ցնծո՛ւմ եմ ես. .

Երբ տեսնում եմ ես—
 Բո իսկ արգանդում,
 Գործարանների կամարների տակ
 Հսկա անիւներ պտոյտ են գալիս
 Կատաղի թափով.

Ու նրանց թափեց շէնքերդ հզօր
Դողում են հիմքից, դողում են անգօր.
Թրթռում եմ ես...

Եւ տեսնում եմ ես—

Դիակաւն ուժերդ անթիւ վրնաերով
Մէկիկ ու մէկիկ մեխած են այնտեղ,
Դործարաններում,
Մեքենաներին.

Դիակաւն ուժերդ կրակ են ժայթքում,
Կրակ են ժայթքում անմար հնոցում,
Դժոխք-հնոցում լաւա են թքում.
Լափում են պլատին, արծաթ ու ոսկին,
Իրկաթը ազնիւ, պղինձ ու կապար.

Չուլում են դրամ.

Չուլում են մահաւան հրավառ գէնքեր

Քո փառքի համար.—

Թնդանօթ ու ոռւմբ, հրացան ու փամփուշտ
Սւին ու սուսեր.—

Որոնք ուր մի Օր,

Անմահ մի Օր,

Պիտի որոտան, մոնչան քո դէմ...

Ու լսում եմ ես —

Գործարաններից

Հազար զարկերով, հազար ու հազար

Լաց, ծիչ, աղաղակ, թնդին ու որոտ—

Չարագութ համերգ—

Թնդում է անյաղթ քո դէմ յանդիման...

Անբմբռնելի հոգուդ անառակ.

Հոգուս հարագաւտ...

Եւ տեսնում եմ ես —

Գործարաններում,

Ամեն ակնթարթ,

Ամեն շարժումով,

Ամեն զարկի հետ

Միլիոն կին ու մարդ վառում են նոր կեանք

Արին-քրտինքով...

Օ սո՛ւրբ Աշխատանք,

Որ ամեն քարիք ծնում ես Այսօր

Մուրճի հարւածով

Ցանչանքի բովեց,

Որ վսեմ վաղւան երջանիկ օրեր,
Մարդկութեան համար,
Դարբնում ես այստեղ,
Ես Բեզ եմ սիրում.
Ու պաշտոնւմ եմ Բեզ...

Եւ տեսնում եմ ես—
Կեդտի ու մթի, նզովքի զաւակ
Գործաւորների շարքերը անխոնջ,
Որպէս կարաւան,
Խոնաւ որջերից,
Շարան ու շարան,
Պատուհանիս տակ,
Ամեն ծայգի հետ հոսում են շտապ
Դէպի գործարան—
Բրտինք թափելու մինչեւ մութ գիշեր.
Ու կանչում են ինձ
Այնպէս մտերիմ—
Դէպի աշխատանք,
Դէպի աշխատաւճիւր.

Երբ լսում եմ ես—

Արտակարգ ժամին,
Դաւադիր հոգով ու խորհրդաւոր,
Ճշակն է սուլում.—
Մեռնող Բաղարի Գութկանն ահաւոր,
Ծնող Բաղարի մեծ Անտաքեք—
Գութում է անդու՛հ
Դո՛ւլ, Դո՛ւլ, Գործադո՛ւլ.
Ա՛հ, ցնցում եմ ես.

Ահա ակնթարթ...

Ու տեսնում եմ ես —

Դաժան ամբոխի գլուխների ծո՛վ.
Փողոց, գործարան ծուլել են իրար.
Զուլւում եմ եւ ես Ամբոխի գրկում.

Անեղի միտի՛նգ.

Անհամար բանւոր.

Կուրծքելը արծակ, աչքերը արիւն —
Բոցեր են ժայթքում,
Բազուկները վե՛ր,

Ջայբոյթը հոգու քրտունքներ կազմած,
Ամբոխի ծնունդ հոտորները գիւ՛
Կրակ են թափում հրդեհ շուրթերից,
Վառում ամբոխից,
Վառում Ամբոխին.
Ամբոխը եռում կաթսայի հման,
Եռում եմ եւ ես կաթսայի շոգուց,
Բորբոքում Կրակն ամենքի հոգում.
Ամենքի հոգին ծուլւած իմ հոգուն...

Ու լսում եմ ես,
Որ թնդում է վէս
Ինտէրնացիօնա՛լ—
Յաղթական քայլերդ.
Ծածանում է սէգ արնազոյն դրօշ.

Շարժում են տներ, շարժում է փողոց.
Քաղաքից հսկա Ամբոխը հիմա
Քայլում է քմբոստ.
Քայլում եմ եւ ես. քայլում եմ քմբոստ.
Քայլում եմ քմբոստ...

Ու տեսնում եմ ես...

Չքնաղ տեսարան.
Ոսկինների դէմ,
Դէպ անեղ պայքար
Վազում է Ամբոխ:

Մեռնող Կապիտալ՝ վարժեալ գնդերով,
Անմահ Աշխատանք՝ Կարմիր բանակով—

Ոսկի ու Ամբոխ
Շանթում են իրար...
Գոռում ու գոչում, ոլոտ ու աղմուկ,
Նաք, ծիչ, աղաղակ,
Շաչին ու դոփին,
Ռազմական ժխոր, դիւական համերգ.
Քաղա՛քն է թնդում:

Սարերից հսկա, ալիքների պէս,
Ոսկի ու Ամբոխ,
Ուժգին շառաշով բաղխում են իրար.
Քրտինքի մտած, փրփուր են թքում.
Ենչում հեւհեւ...

Եւ երկու տիտան—Վիշապ, Աժդահան,

Երկուան էլ հիմա

Կատաղի թափով

Դրո՞հ են տալիս հսկա Բաղարում.

Դրո՞հ են տալիս... Ու յետ նահանջում...

Նորանոր ուժով

Վճռական կուտ քաղիւնէլու կրկին,

Հօգը Բաղարից տիրելու երկրին:

Ու իմ պարգատեօ, մարգարէ մտքով

Օ, տեսնո՞ւմ եմ ես,

Որ դու անառակ, մեռնող Կապիտա՞ւ,

Գործաւոր դասի, Աշխատանքի դէմ,

Զո թոյլ ուժերով մաքատել Այսօր

Ըմբոստ Բաղարում—

Անգո՞ր ես, անգոր:

Վ Ե Ր Զ Ե Ր Գ Կ Ա Ն Զ

Թող՛ր իմ Պօէ՛մ,

Աննմա՞ն Պօէ՛մ.

Ճախրիք ամեն տեղ,

Ամեն մի երկրի երկնակամարում.

Լուսաշաղի հետ

Հնչիք ամենքին.

Ով էլ որ լինի,

Ուր էլ որ լինի,

Չայնի՛ր դու խրոխտ.

—Մ'անուկը ծնաւ,

Արեւամանո՞ւկ,

Երկու տիտանի

Արիւնտ կուից,

Ըմբոստ Բաղարի

Տանչանքի բովում:

Թողի՛ր, իմ Պօէմ,
Անմահ իմ Պօէմ.
Սաւառնակների
Պողպատ թեւերով
Ճախրիք երկնքում.
Հսկա սարերի զազաթներից վե՛ր.
Տիեզերական անհունութեան մէջ.
Կայծակի թափով
Սլացիր յաւէտ.
Անհասանելի
Զո քարձունքներից,
Որոտից էլ խենթ,
Զայնի՛ր դու խրոխտ.

—Սուք Աշխատանքի,
Աշխատատրական ըմբոստացումի
Յաղթական ժամին—
Ողջո՛յն Ամենքին:

0015560

2013

20 0 1

« Ազգային գրադարան

NL0015560

88

45

(Р. Ц.) 1503. Мостов. Тир. 200 экз.
Типограф. ДКСА, Армянский, 2.